

Maryja i słowo Boże w Łk 2, 19. 51b

Natalia Domka

Katolicki Uniwersytet Lubelski Jana Pawła II

natalia.domka@onet.pl <https://orcid.org/0000-0002-4469-6156>

We współczesnej polskiej mariologii biblijnej pojawia się coraz częściej tendencja, aby postać Maryi odczytywać w świetle jej relacji do słowa Bożego¹. Jest to z pewnością spowodowane nauczaniem papieskim ubiegłych dziesięcioleci, jak również stanowi owoc refleksji ostatniego soboru powszechnego (por. Sobór Watykański II, 1964, 53, 56, 58; Paweł VI, 1974, 17; Benedykt XVI, 2010, 27–28). Niniejszy artykuł podejmuje kolejną próbę rozważenia, w jaki sposób na kartach Biblii przedstawia się to zagadnienie. Może stać się ono pożyteczne nie tylko dla specjalistów (teologów), ale – co ważniejsze – być także pomocne w osobistej formacji biblijnej i przyczynić się do lepszego rozumienia słów Pisma, które „jest wciąż żywe i trwa” (por. 1 P 1, 23–25). Celem artykułu jest więc ukazanie relacji Maryi ze słowem Bożym na przykładzie omówienia treści dwóch wersety z rozdziału drugiego Ewangelii Łukasza. Pierwszy tekst Łk 2, 19 stanowi część opisu zwiastowania pasterzom narodzin Mesjasza (Łk 2, 8–20), natomiast drugi Łk 2, 51b jest fragmentem *summariusum* zamykającego Łukaszową Ewangelię Dzieciństwa Jezusa (Łk 2, 51–52)².

- 1 Przykładem posoborowego zainteresowania mariologią biblijną w odniesieniu do teologii słowa Bożego jest bogata twórczość Józefa Kudasiewicza (1991; 2002; 2004, s. 77–89). Z wcześniejszych publikacji warto przywołać artykuł Władysława Sotowskiego traktujący temat bezpośrednio w nawiązaniu do Łk 2, 19. 51b (1972, s. 88–104).
- 2 Na podstawie *Bibliografii biblistyki polskiej z lat 2010–2017* opracowanej przez Piotra Ostańskiego możemy stwierdzić, że najnowsze polskie opracowania nawiązują do interesującego nas tematu w sposób pośredni. Przykładem takiego podejścia mogą być przynajmniej dwa artykuły: Krawczyk, 2014 i Witkowski, 2013. Pierwszy artykuł (Romana Krawczyka) przy analizie proroctwa Symeona o mieczu przeszywającym serce Maryi

Struktura studium odpowiada dwóm etapom przeprowadzonych analiz, czyli zbadania opisu zachowywania i rozważania słowa Bożego przez Maryję w Łk 2, 19 (1), a następnie omówienia tego tematu w oparciu o Łk 2, 51b (2). W pracy wykorzystano szeroko stosowane we współczesnej egzegezie tekstu biblijnego podejście synchroniczne oraz elementy analizy morfologiczno-syntaktycznej.

1. Zachowywanie i rozważanie słowa w Łk 2, 19

W niniejszym paragrafie zostanie omówiony fragment z rozdziału drugiego Ewangelii Łukasza, w którym trzeci Ewangelista odwołuje się bezpośrednio do relacji między Maryją a słowem Bożym. Jest nim werset Łk 2, 19, będący częścią sceny zwiastowania narodzin Syna Bożego pasterzom (Łk 2, 8–20)³.

Tabela 1. Tekst grecki i polski Łk 2, 19⁴

tekst grecki (transliteracja)	tłumaczenie polskie (dosłowne)
<i>hē dē Mariām pánta symetérei tò rhēmata taúta syμβállousa en tē kardía autēs</i>	ona zaś Mariam wszystkie zachowywała te rzeczy składając w sercu swoim

utożsamia go ze słowem Bożym, natomiast Maryję pokazuje jako wzór przyjęcia go z wiarą w obliczu trudności. Z kolei w opracowaniu Stanisława Witkowskiego jest obecna adnotacja dotycząca postawy Maryi w ramach komentarza do zakończenia opowiadania o dwunastoletnim Jezusie w świątyni. Ponadto w ostatnim dwudziestoleciu powstało kilka artykułów, w których stosunek Maryi do słowa autorzy wiążą z postawą bycia uczniem (np. Ozorowski, 2003; Walczak, 2003; Hareźga, 2017; Wielgut, 2020). Warto również przywołać inne opracowanie Stanisława Hareźgi (1994), który, podejmując zagadnienie, wyszedł poza granice Ewangelii Dzieciństwa, omawiając temat Maryi i słowa w relacji do Łk 8, 20–21 i Łk 11, 27–28.

- 3 Wśród komentatorów występują dwa stanowiska na temat granic opowiadania o narodzeniu Jezusa. Pierwsza grupa badaczy postuluje, aby wersety Łk 2, 1–7 traktować w ścisłej łączności z Łk 2, 8–20. Drugie stanowisko interpretuje Łk 2, 8–20 jako samodzielną jednostkę odwołując się do teologicznego przesłania sceny – innego niż historyczny (opisowy) aspekt Łk 2, 1–7 (McHugh, 1998, s. 119).
- 4 Wszystkie teksty greckie omawiane w artykule pochodzą z Nestle, Aland, 2012. Ich transliteracje (nie uwzględniono dyftongów) opracowano na podstawie Wronka, 2004,

Na początku należy zauważyć, że najbardziej istotne terminy w Łk 2, 19 zostają wprowadzone formułą *hē dē Mariām* („ona zaś Mariam”). Jest ona ważna dla interpretacji całego wersetu ze względu na obecność partykuły *dē*, która w tym miejscu nawiązuje do kontekstu wcześniejszego (Łk 2, 16–18) oraz wprowadza treść będącą odpowiedzią na wcześniejszą sytuację, tzn. przybycie pasterzy oraz ich opowieść o tym, co słyszeli od anioła (por. Paciorek, 2001, s. 134–135). W świetle tej informacji pierwszym kluczowym elementem Łk 2, 19 będzie wyrażenie *pánta tà rhémata taúta* („wszystkie te rzeczy”) rozumiane jako przedmiot czynności podjętych przez Maryję. Centralny tutaj termin *rhēma* w formie *accusativus neutrum pluralis (rhémata)* jest poprzedzony rodzajnikiem określonym (*tà*) oraz poszerzony o dodatkowe określenia *pánta* („wszystkie”) i *taúta* („te”), przez co wyraźnie nawiązuje do *rhēma* z Łk 2, 15 oraz Łk 2, 17, gdzie słowo to odnosi się do wydarzeń związanych bezpośrednio z Jezusem lub dotyczy wypowiedzi na Jego temat⁵. Najprawdopodobniej taki sam sens rzeczownik ten posiada w Łk 1, 37–38, gdzie występuje po raz pierwszy w Ewangelii. Jest on tam użyty w kontekście orędzia anielskiego, które dotyczy godności i misji Syna Bożego (Łk 1, 28. 30–33. 35–37)⁶.

Słowa lub zdarzenia (*rhémata*) z Łk 2, 19 są przez Maryję zachowywane. Trzeci Ewangelista używa tutaj terminu *syntērēō* („strzec,

s. 91–101. W przekładzie na język polski wykorzystano, wprowadzając niewielkie zmiany stylistyczne, wydanie interlinearne: Popowski, Wojciechowski, 2006.

- 5 Tekst Łk 2, 15 nawiązuje do orędzia anioła w Łk 2, 10–12 (misja i godność Syna Bożego, informacja o znaku – Niemowlę w żłobie), natomiast Łk 2, 17 również do tego samego orędzia oraz do Łk 2, 15 (zdarzenie opowiedziane tym razem z punktu widzenia narratora, nie pasterzy).
- 6 W zdaniu: „dla Boga nie ma nic niemożliwego” (Łk 1, 37) owa niemożliwa rzecz jest nazwana *rhēma*. We fragmencie Łk 1, 38a zdanie: „niech mi się stanie według Twego słowa” odnosi się do słowa *rhēma*. Warto zauważyć, że termin ten pojawia się jeszcze w kontekście historii dotyczącej Jana w Łk 1, 65–66, gdzie na uczestników wydarzeń pada strach z powodu zdarzeń (*pánta tà rhémata taúta*) związanych z niezwykłymi znakami, które towarzyszą narodzinom proroka (Łk 1, 65). W zakończeniu sceny jest mowa o tym, że wszyscy, którzy te rzeczy usłyszeli (*pántes hoi akoúsantes*), składali je sobie w sercu (*en tē kardía autōn*), zastanawiając się, kim będzie Jan (Łk 1, 66).

przechowywać, zachowywać coś⁷⁾ w formie *synetērei* (*indicativus imperfecti activi*), co należy tłumaczyć jako „zachowywała”⁸⁾. Ta czynność stanowi punkt wyjścia dla całego tekstu Łk 2, 19, gdyż występuje bezpośrednio po omówionej wyżej formule wprowadzającej oraz jest ściśle powiązana z inną postawą Maryi – rozważaniem. Na określenie z kolei tej czynności Łukasz używa czasownika *syμβállō* („rozważać, zastanawiać się nad czymś”) w formie *syμβállousa* (*participium praesentis activi*)⁹⁾. Warto tutaj nawiązać do typowego dla trzeciego Ewangelisty sposobu zastosowania tego terminu na przykładzie innego tekstu z Łukaszowego dzieła, a mianowicie sceny dotyczącej działalności Apollosa (Dz 18, 24–28). Użyty w niej czasownik *syμβállō* (Dz 18, 27) znacząco pomaga w interpretacji zastosowania go w Łk 2, 19, gdyż towarzyszy mu terminologia dotycząca wiary i łaski, a w finalnym etapie opowiadania także informacja o zadaniu Apollosa – jego nauczaniu przez Pisma o tym, że Jezus jest Mesjaszem (Dz 18, 28)¹⁰⁾. W świetle tej

-
- 7 Czasownik ten oznacza także obronę kogoś i czegoś, ochronę, jak również – w znaczeniu pasywnym – bycie strzeżonym, zachowywanym, zabezpieczonym (Popowski, 2006, s. 586; Danker, 2000, s. 975). Bovon (2002, s. 92) definiuje znaczenie *syntērēō* w Łk 2, 19 jako „the reception and retention of the event, as much the deed that one sees as the words one hears”.
- 8 Jest to jedyne miejsce, w którym Łukasz używa tego słowa. Pojawia się ono jeszcze dwa razy w Nowym Testamencie u innych synoptyków. Cechą wspólną opisywanych tym czasownikiem czynności jest aspekt troski i staranności, stąd tłumaczenie w innych wystąpieniach jako „branie w obronę” (Herod bierze w obronę Jana w Mk 6, 20) i „zachowanie czegoś” (zachowanie młodego wina w nowych bukłakach w Mt 9, 17). Takie znaczenie czasownik zawdzięcza przedrostkowi *syn-*, który poszerza i wzmacnia wymowę podstawowego słowa *tērēō*, które oznacza m.in. „pilnować, strzec, ochraniać, trzymać” (Popowski, 2006, s. 586, 602; Danker, 2000, s. 975, 1002).
- 9 Termin oznacza również „rozmowę, naradzanie się”. W Nowym Testamencie tylko Łukasz używa tego czasownika. Występuje jeszcze raz w jego Ewangelii (Łk 14, 31) w znaczeniu „zderzenia się, starcia się”. Pojawia się ponadto cztery razy w Dziejach Apostolskich (Dz 4, 15; 17, 18; 18, 27; 20, 14; por. Popowski, 2006, s. 575; Danker, 2000, s. 956). Bovon (2002, s. 92) definiuje znaczenie *syμβállō* w Łk 2, 19 w następujący sposób: „the clear and correct interpretation of divine intervention”.
- 10 Czasownik *syμβállō* występuje w Dz 18, 27 w stronie medialnej, co nadaje mu znaczenie „bycia pomocnym, pomagania komuś” (por. Popowski, 2006, s. 575; Danker, 2000, s. 956). Taki sens przyjmuje w scenie Dz 18, 24–28, która przedstawia się następująco: znający Pisma Apollon przybywa do Efezu (por. Dz 18, 24); otwarcie przemawia i naucza tego, co dotyczy drogi Pańskiej (por. Dz 18, 25); pojawia się w synagodze; spotyka

informacji tekst Łk 2, 19 w znaczeniu teologicznym można łączyć z głoszeniem Ewangelii, rzeczywistością wiary w Jezusa Mesjasza oraz towarzyszącą temu procesowi łaską Bożą (*dià tês cháritos*¹¹), co odpowiada innym Łukaszowym opisom dotyczącym Matki Pana w poprzednim rozdziale (por. Łk 1, 28. 30. 45)¹².

Wyrażenie zamykające werset Łk 2, 19 mówi o „przestrzeni” zachowywania i rozważania słowa Bożego – jest nią serce Maryi (*en tē kardía autēs* – „w sercu jej”). Z punktu widzenia całości narracji (Łk 2, 8–20) jest ono istotne, gdyż zdaje się wyróżniać postawę Maryi na tle innych bohaterów¹³. Różnicę między zachowaniem Matki Jezusa (stosunek względem słowa Bożego) a pozostałymi uczestnikami opowiadanych zdarzeń można również dostrzec na poziomie gramatycznym. Przykładem takiej adnotacji jest porównanie czynności przedstawionych w czasie przeszłym niedokonanym (*synetērei*) oraz teraźniejszym (*sybállousa*) z czasownikami w formie czasu przeszłego dokonanego w odniesieniu do „wszystkich” (*pántes*) w Łk 2, 18 (*akouásantes* – „usłyszawszy”; *ethaúmasan* – „zdziwili się”)¹⁴. Zestawienie to daje możliwość przypisania zachowaniu Maryi nie tylko aktywności, ale również spójności i trwałości – postawy przeciwnej do przejściowej i chwilowej reakcji innych postaci w opowiadaniu.

Pryskę i Akwille, którzy mu mówią o drodze Boga (por. Dz 18, 26); przybywa do Achai przyjęty przez uczniów (Dz 18, 27a). W końcowych zdaniach opowiadania dowiadujemy się o szczegółach jego misji: „przybywszy, nadał się wielce (*synebáleto*) tym, którzy uwierzyli z powodu łaski” (Dz 18, 27). Na końcu znajduje się informacja o jego nauczaniu Żydów w oparciu o Pismo (Dz 18, 28).

- 11 Łaska ma tutaj znaczenie instrumentalne lub przyczynowe: „przez łaskę”, „z powodu łaski”.
- 12 W Łk 1, 28 spotykamy się z informacją o tym, że Maryja jest pełna łaski (*kecharitōménē*). Potem (Łk 1, 30), iż znalazła łaskę u Pana (*hēures gār chárin parà tō theō*). Natomiast w Łk 1, 45 jest mowa o Jej wierze – jest Tą, która uwierzyła słowu (*hē pisteúsasa*).
- 13 Warto przywołać starotestamentowe postaci, w opisie których zastosowano ten zwrot: modlitwa Anny (1 Sm 1, 13); córka Saula (2 Sm 6, 16); królowa Saba (1 Krl 10, 2); modlitwa Judyty (Jdt 13, 4). Jako wyrażenie odnoszące się do zbiorowości (podobnie jak w Łk 1, 65) można przytoczyć m.in. Ps 74, 8 (73, 8); Jr 5, 24, gdzie ma aspekt negatywny i dotyczy problemu zatwardziałości serca (podobnie jak w 2 Sm 6, 16).
- 14 Wymienione formy czasownikowe są poprzedzone rodzajnikiem *hoi*, co nadaje znaczenie całemu wyrażeniu: „ci, którzy usłyszeli, zdziwili się”.

2. Wierne zachowywanie słowa w Łk 2, 51b

Poniższej zostanie omówiony drugi z zapowiedzianych tekstów, w którym Maryja kontynuuje drogę przyjmowania słowa Bożego (Łk 2, 51b). Ten krótki, jednakże zawierający dużo treści opis stanowi element zakończenia narracji o dwunastoletnim Jezusie w świątyni oraz całej Ewangelii Dzieciństwa¹⁵.

Tabela 2. Tekst grecki i polski Łk 2, 51b

tekst grecki (transliteracja)	tłumaczenie polskie (dosłowne)
<i>kai hē mētēr autoū dietērei pánta tà rhēmata en tē kardía autēs</i>	i matka jego strzegła mocno wszystkie te rzeczy w sercu swoim ¹⁶

Ze względu na spójnik *kai* rozpoczynający syntagmę *hē mētēr autoū* wiemy, że tekst ten stanowi kontynuację narracji wcześniejszej, a także ma związek z trzema zdaniami dotyczącymi Jezusa w Łk 2, 51a: „i zstąpił z nimi” (*kai katēbē met' autōn*), „i przyszedł do Nazaretu” (*kai ēlthen eis Nadzarēth*), „i był im poddany” (*kai ēn hypotassómenos autoís*). Z uwagi na to, że w wymienionych wyrażeniach spójnik *kai* wprowadzał czynności przypisane jedynie Jezusowi, w Łk 2, 19 będzie miał również funkcję rozłączną, ponieważ bezpośrednio poprzedza pojawienie się innej postaci z opisem jej zachowania i związaną z tym zmianą tematyczną¹⁷.

Na scenie zdarzeń po raz kolejny pojawia się osoba Maryi jako Matki Jezusa (*hē mētēr autoū* – „matka jego”). Wyrażenie w odniesieniu do Maryi występuje w ramach Łk 1–2 jeszcze w czterech miejscach:

- 15 Wśród egzegetów można zauważyć dwa stanowiska: pierwsze dotyczy traktowania Łk 2, 51–52 jako zakończenia sceny o znalezieniu Jezusa w świątyni (Łk 2, 41–50), inni uważają Łk 2, 51–52 za osobną jednostkę, której głównym zadaniem jest podsumowanie dotychczasowej narracji i zamknięcie bloku Łk 1–2 (Mickiewicz, 2011, 86–88, s. 197, 205; Witkowski, 2013, s. 219–220).
- 16 Popowski i Wojciechowski (2006, s. 253) pomijają w tłumaczeniu czasownika *tērēō* znaczenie wzmacniające przedrostka *dia-*.
- 17 Rozłączne *kai* nadaje wyrażeniu znaczenie: „a matka jego strzegła”. Na temat zastosowania *kai* w Nowym Testamencie zob. Paciorek, 2001, s. 131–134; Piwowar, 2016, s. 515–550.

w opisie nawiedzenia Elżbiety (Łk 1, 43), dwukrotnie w pierwszej scenie świątynnej (Łk 2, 33–34) oraz w drugiej scenie w świątyni (Łk 2, 48). Przywołane teksty mają przynajmniej dwie cechy wspólne: (1) występują w dialogach lub poprzedzają je¹⁸ oraz (2) pojawiają się w kontekście chrystologicznym. Pierwszy aspekt (dialogiczny) jest cechą dotyczącą sposobu prowadzenia narracji, dlatego jego zadaniem jest zbliżyć czytelnika do sytuacji zaistniałej w tekście i ukazać ją jako bardziej żywą i aktualną (por. Szymik, 2013, s. 59–79). Drugi wymiar związany z teologią (chrystologiczny aspekt) ma na celu najprawdopodobniej łączyć interpretacyjnie ze sobą wymienione sceny, które stają się dla siebie paralelne, wzajemnie siebie objaśniające i uzupełniające. Tekst Łk 2, 48 stanowi ponadto kontekst najbliższy dla interesującego nas fragmentu, przez co staje się wyjątkowo ważny dla wyjaśniania Łk 2, 51b (por. Witkowski, 2013, s. 219–224, 227–228). Łukasz zatem z jednej strony przypomina o tych zdarzeniach, z drugiej strony przekazuje nowe elementy, co wykażemy poniżej.

Badając wersety Łk 2, 19 i Łk 2, 51b, widzimy, że jedną ze zmian wprowadzonych przez trzeciego Ewangelistę w tekście drugim jest czasownik *diatērēō*. Termin ten nie pojawił się we wcześniejszej narracji. Jest on podobny do *syntērēō*, znanego z pierwszego badanego tekstu Łk 2, 19, nie jest jednak jego ścisłym synonimem (por. Popowski, 2006, s. 132, 586; Danker, 2000, s. 238, 975). W jego konstrukcji warto zwrócić uwagę na uwzględniony w dosłownym przekładzie przedrostek *dia-*, który wzmacnia rolę czasownika w narracji („strzegła mocno”, por. tabela 2) i czynność podstawową (*tērēō*) przedstawia nie tylko jako pilnowanie, zachowywanie czy przestrzeganie (por. Popowski, 2006, s. 602; Danker, 2000, s. 1002), lecz zachowywanie wierne i staranne, obejmowanie troską¹⁹.

18 W dialogach występuje w Łk 1, 43 oraz Łk 2, 48, natomiast Łk 2, 33 mówi o zdziwieniu ojca i matki Jezusa (*ho patēr autoû kai hē mētēr*), które poprzedza bezpośrednio wypowiedź Symeona skierowaną do Maryi, Matki Jego (Łk 2, 34a: *kai eipen pròs Mariàm tén metéra autoû*).

19 Łukasz użyje jeszcze raz czasownika *diatērēō* w Dziejach Apostolskich, aby pokazać staranność zachowania postanowień Soboru Jerozolimskiego (15, 29). W Nowym Testamencie poza Łk–Dz termin ten nie występuje. Ważną paralelę mogą być tutaj teksty starotestamentowe, których jest przynajmniej 24. W tradycjach mądrościowych

Taka postawa dotyczy *pánta tà rhémata* – „wszystkich tych rzeczy” (słów, wydarzeń) (por. Popowski, 2006, s. 545; Danker, 2000, s. 905). Kontekst literacki (przynależność do *summarium*, powiązania terminologiczne z innymi opowiadaniem) sugeruje, by wyrażenie to odczytywać szerzej, tzn. w świetle całości Łk 1–2. Postawy Maryi nie należy bowiem ograniczać do informacji z Łk 2, 51a, czyli wędrówki z Jeruzolimy do Nazaretu i posłuszeństwa Jezusa względem rodziców, lecz do całości Jego wczesnego życia, całej historii dzieciństwa Jezusa i niezwykłych okoliczności, zdarzeń temu towarzyszących, takich jak spełniające się orędzia anielskie i Boże zapowiedzi²⁰. Podobnie należy rozumieć znaną już nam formułę *en tê kardía autês* („w sercu swoim”), która nie odnosi się jedynie do zdarzeń z Łk 2, 51a, a nawet z Łk 2, 41–50, lecz przypomina Łk 2, 19, aby podkreślić po raz kolejny stałość maryjnej czynności – Maryja nie przestaje gromadzić słów o Jezusie, nadal ich strzeże w swoim sercu, poszerza i pogłębia swoje rozumienie Dobrej Nowiny. Przez ostatnie stwierdzenie mamy na myśli proces w odniesieniu do wszystkich usłyszanych do tej pory słów i zdarzeń, w których Maryja uczestniczyła w Łk 1–2. Taka interpretacja wyrażenia „w sercu swoim” w Łk 2, 51b jest spójna z gramatyczną formą czasownika *diatêrei* charakteryzującego Maryję jako kogoś, kto po raz kolejny podejmuje aktywnie czynność o charakterze trwałym (czas przeszły niedokonany – *indicativus imperfecti activi*).

czasownik ten opisuje wierną postawę człowieka wobec Boga, jak i życzliwość Boga wobec człowieka (zob. Prz 21, 23; 22, 12; Mdr 11, 25; 16, 26; Syr 1, 26; 28, 1; 28, 5). Istotnym powiązaniem między myślą Łukasza a Księgą Izajasza może być tekst: „Błogosławiony człowiek, który tak czyni, i syn człowieczy, który się stosuje do tego: czuwając, by nie pogwałcić szabatu, i pilnując swej ręki (*diatêrôn tàs cheiras autoû*), by się nie dopuściła żadnego zła” (Iz 56, 2). Zdaje się więc uzasadnione, iż Bock (1994, s. 273) definiuje ten czasownik w kontekście Łk 2, 51 jako „careful recall, keeping a close eye to something”.

²⁰ Zapowiedzi, które jeszcze się nie spełniły w czasie rzeczywistym dla opisywanych wydarzeń. Czytelnik domyślny, a nawet rzeczywisty odbiorca tekstu Ewangelii najprawdopodobniej zna już całość nowotestamentowego przesłania.

Konkluzje

Artykuł miał na celu pokazanie relacji Maryi ze słowem Bożym na przykładzie Łk 2, 19. 51b. Powyższe rozważania pokazują, że wersety te posiadają wspólne cechy na poziomie terminologicznym, tematycznym i gramatycznym. Możemy dostrzec w nich także aspekty rzadko spotykane w Nowym Testamencie. Łukasz chciał przez nie podkreślić i wyjaśnić pewien temat lub nawiązać do tekstów paralelnych swego dwudziela.

Wyżej przeprowadzone analizy wykazały, że tłumaczenie polskie nie jest wystarczająco precyzyjne, aby odpowiedzieć na pytania dotyczące podobieństw i zmian w działaniu Matki Jezusa od Łk 2, 19 do Łk 2, 51b. Natomiast oryginalny tekst grecki daje nam tę możliwość.

Zachowanie Maryi w Łk 2, 51b jest podobne do sytuacji opisanej w Łk 2, 19. Cechę wspólną obu opisów stanowi podstawowy rdzeń czasowników *syntērēō* oraz *diatērēō*, formuła *en tē kardía autēs* oraz syntagma *pánta tà rhēmata*. Paralełę dostrzegamy również w gramatycznym przedstawieniu postawy zachowywania w pamięci – w obu sytuacjach wiąże się z trwałą czynnością, aktywnie angażującą bohaterkę opowiadania (forma *indicativus imperfecti activi*), a jej przedmiotem jest słowo o Synu Bożym. Oba teksty są mocno osadzone w kontekście chrystologicznym. Główna różnica między nimi dotyczy tłumaczenia czasownika opisującego zachowywanie słów w sercu (zastosowania przedrostków *syn-* i *dia-*) oraz kontekstualnej interpretacji badanych wersetów (związku *rhēma* z wcześniejszą narracją).

Fragmety Łk 2, 19. 51b w swojej konstrukcji budzą zastanowienie czytelnika nad postawą Maryi. Należy pamiętać, że kiedy poszczególne elementy obu tekstów odczytujemy w oderwaniu od kontekstu, w którym występują, istnieje ryzyko błędnego traktowania ich jedynie jako autonomicznych i synonimicznych wtrąceń w narrację. Prawidłowym sposobem odczytania wersetów Łk 2, 18. 51b jest uwzględnienie ich szerszego kontekstu: po pierwsze, należy je interpretować w świetle całości opowiadań, do których należą (perykop), następnie w nawiązaniu do bloku Łk 1–2, w końcu – łącznie z tekstami paralelnymi Łk–Dz.

Abstrakt

Maryja i słowo Boże w Łk 2, 19. 51b

Artykuł stanowi próbę przedstawienia relacji Maryi ze słowem Bożym w kontekście dwóch wersety z Łukaszczej Ewangelii Dzieciństwa, które bezpośrednio nawiązują do tego zagadnienia. Podjęte analizy dotyczą charakterystyki literackiej tekstu greckiego i polskiego przekładu Łk 2, 19. 51b, a także wyjaśnienia egzegetycznego w nawiązaniu do sekcji Łk 1–2 i całości dwudziela Łukasza (Łk–Dz). W świetle przeprowadzonych badań można stwierdzić, że oba teksty są do siebie podobne, jednocześnie posiadają właściwe sobie cechy charakterystyczne. Postawa Maryi wobec słowa Bożego jest działaniem trwałym, które wyróżnia Ją na tle innych bohaterów narracji Łukaszczej.

Słowa kluczowe: Łk 2, 19; Łk 2, 51; Ewangelia Dzieciństwa; Łk 1–2; Maryja; słowo Boże

Abstract

Mary and the Word of God in Luke 2: 19, 51b

This article is an attempt at presenting Mary's relationship to the Word of God within the context of two verses from Luke's Infancy Narrative that directly refer to this topic. The analyses undertaken here concern the literary characteristics of the Greek text and the Polish translation of Luke 2: 19, 51b, as well as an exegetical explanation in reference to the section Luke 1–2 and the entirety of Luke's two-volume work (Luke–Acts). In light of this research, it can be said that both texts are similar, although they simultaneously have unique traits. Mary's attitude towards the Word of God is a constant activity, which distinguishes her from other figures in Luke's narrative.

Keywords: Luke 2: 19; Luke 2: 51b; Gospel Infancy Narrative; Luke 1–2; Mary; word of God

References

- Benedykt XVI. (2010). *Verbum Domini*. Libreria Editrice Vaticana.
- Bock, D. L. (1994). *Luke. Volume 1. 1:1–9:50*. Baker Academic.
- Bovon, F. (2002). *Luke 1. A Commentary on the Gospel of Luke 1:1–9:50*. Fortress Press.
- Danker, F. W. (2000). *A Greek-English Lexicon of the New Testament and other Early Christian Literature*. The University of Chicago Press.

- Hareźga, S. (1994). Maryjny aspekt Jezusowego błogosławieństwa o słuchających i zachowujących słowo Boże (Łk 11, 27–28). *Tarnowskie Studia Teologiczne*, 13, 185–205.
- Hareźga, S. (2017). Maryja wzorem doskonałego ucznia Chrystusa. *Salvatoris Mater*, 19, 1–23.
- Krawczyk, R. (2014). Dziękczynny hymn Symeona (Łk 2, 25–35). *Studia Redemptorystowskie*, 12, 255–264.
- Kudasiewicz, J. (1991). *Matka Odkupiciela*. Wydawnictwo Jedność.
- Kudasiewicz, J. (2002). *Biblijna droga pobożności maryjnej*. Wydawnictwo Jedność.
- Kudasiewicz, J. (2004). Maryja Nauczycielką kontemplacji. In H. Witzcyk (Ed.), *Uważajcie, jak słuchacie (Łk 8, 18). Teoria i praktyka lectio divina* (pp. 77–89). Instytut Teologii Biblijnej Verbum.
- Mickiewicz, F. (2011). *Ewangelia według świętego Łukasza. Rozdziały 1–11. Wstęp, przekład z oryginału, komentarz*. Edycja Świętego Pawła.
- McHugh, J. (1998). *Maryja w Nowym Testamencie*. Wydawnictwo Ojców Franciszkanów.
- Nestle, E., Aland K. (2012). *Novum Testamentum Graece*. Deutsche Bibelgesellschaft.
- Ozorowski, M. (2003). Maryja wzorem ucznia Chrystusowego. *Studia Teologiczne*, 21, 31–39.
- Paciorek, A. (2001). *Elementy składniowe biblijnego języka greckiego*. Instytut Teologii Biblijnej Verbum.
- Paweł VI. (1974). *Marialis cultus*.
- Piowar, A. (2016). *Składnia języka greckiego Nowego Testamentu*. Wydawnictwo KUL.
- Popowski, R. (2006). *Wielki słownik grecko-polski Nowego Testamentu. Wydanie z pełną lokalizacją greckich haseł, kluczem polsko-greckim oraz indeksem form czasownikowych*. Vocatio.
- Popowski, R., Wojciechowski, M. (2006). *Grecko-polski Nowy Testament. Wydanie interlinearne z kodami gramatycznymi*. Vocatio.
- Sobór Watykański II. (1964). *Lumen Gentium*.
- Sotowski, W. (1972). Maryja przechowywała wszystkie te słowa w sercu swoim (Łk 2, 19. 51b). In F. Gryglewicz (Ed.), *Studia z teologii św. Łukasza* (pp. 88–104). Księgarnia św. Wojciecha.
- Szymik, S. (2013). *Współczesne modele egzegezy biblijnej*. Wydawnictwo KUL.
- Walczak, B. (2003). Maryja wzorem słuchacza słowa Bożego. In T. M. Dąbek (Ed.), *Utwierdzaj swoich braci* (pp. 89–108). Wydawnictwo Benedyktynów Tyniec.
- Wielgut, F. (2020). Maryja, uczennica Pańska, wzorem bycia uczniem Chrystusa (Łk 1, 26–38; 2, 19. 51). *Symposium*, 24(2), 161–175. <https://doi.org/10.4467/25443283S YM.20.025.12956>
- Witkowski, S. (2013). Pierwsze wyznanie Synostwa Bożego przez Jezusa (Łk 2, 41–52). *Polonia Sacra*, 17(2), 219–229. <https://doi.org/10.15633/ps.376>
- Wronka, S. (2004). Transliteracja i transkrypcja alfabetu greckiego. *Ruch Biblijny i Liturgiczny*, 57(2), 91–101. <https://doi.org/10.21906/rbl.490>